

**Botanikos
sodas**

VILKDALGIŲ (*IRIS* L.) KOLEKCIJA

KULTŪRINIŲ AUGALŲ GENOFONDO IŠSAUGOJIMO KOLEKCIJA

Kultūrinių augalų genofondo išsaugojimo kolekcijos skirtos Lietuvos kultūrinių augalų išsaugojimui *ex situ* (lauke, bet ne natūralioje buveinėje) sąlygomis. Jose švietimo tikslais eksponuojamos rūšys ir užsieninės kilmės veislės.

Iris versicolor

Iris variegata

Iris unguicularis

KOLEKCIJOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas: Vilkdalgių, tinkamų auginti Lietuvos klimato sąlygomis, įvairovė.

Uždaviniai:

1. Surinkti vilkdalgių pavyzdžius, reprezentuojančius dekoratyvinių požymių įvairovę.
2. Surinkti vilkdalgių pavyzdžius, reprezentuojančius genties įvairovę.
3. Surinkti lietuviškas veisles bei vertingiausius lietuviškos selekcijos hibridus.

ISTORIJA: NUO PAVADINIMO IKI PAPLITIMO

Lotyniškas pavadinimas *Iris* suteiktas senovės graikų vaivorykštės deivės Iridės garbei dėl gausios vilkdalgių žiedų ir spalvų įvairovės. Seniausias rašytinis šaltinis, kuriame minimas vilkdalgių auginimas ir naudojimas eteriniams aliejams – filosofo Teofrasto raštai (apie 300 m. pr. m. e.). 1753 m. Karlas Linėjus „Species Plantarum“, apibūdino 18 rūšių ir suskirstė jas į dvi grupes: barzdotieji ir bebarzdžiai.

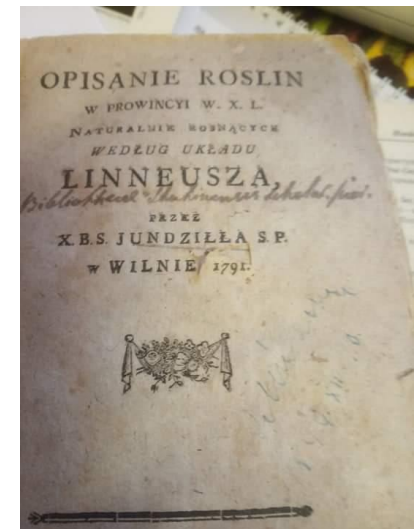

Iridaceae šeimos paplitimas (MOBOT)

LIETUVOS VILKDALGIŲ ISTORIJS PRADŽIA

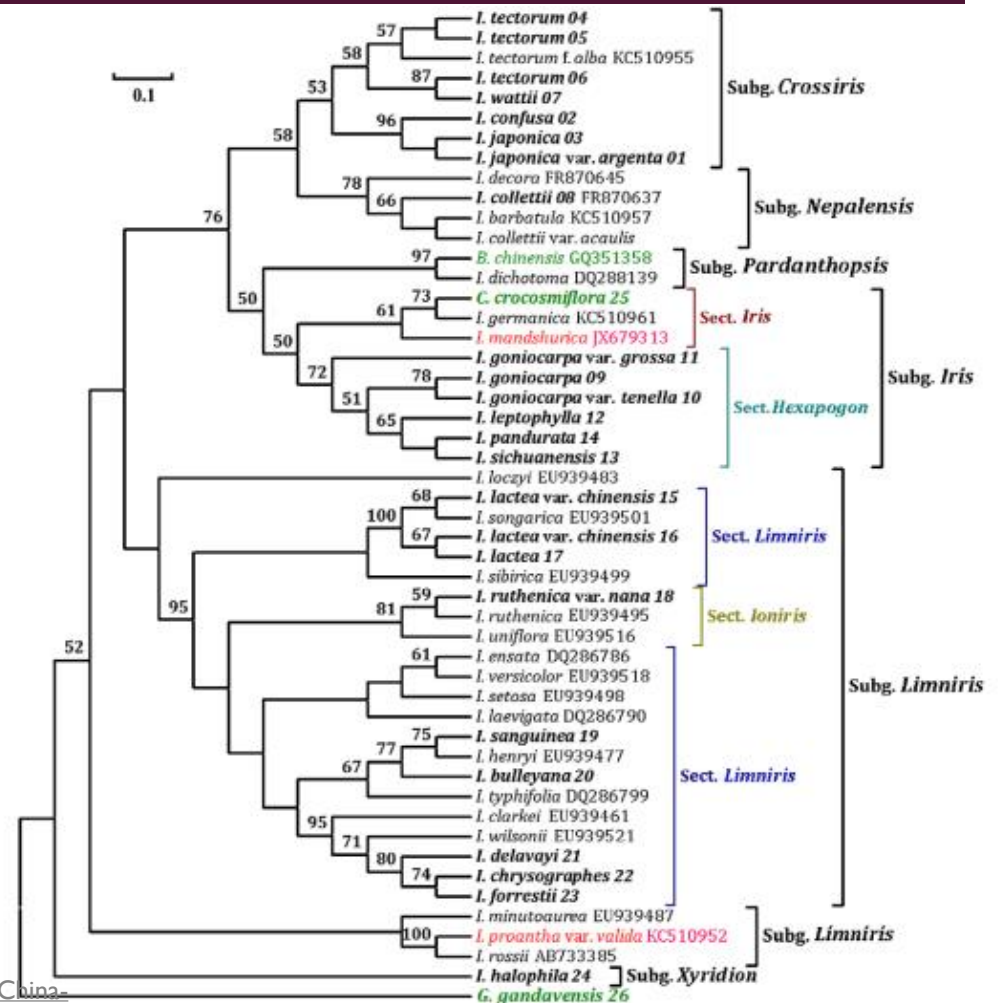
1799 m. S. B. Jundzilo augalų sąrašė minimi pirmieji vilkdalgiai: *I. sibirica*; *I. graminifolia*; *I. germanica*; *I. pumila*; *I. pseudacorus*; manoma, tai galėjo būti Ž. E. Žilibero kolekcijos likučiai. Intensyvi selekcija mūsų šalyje prasidėjo apie 1929–1930 m.

VU Botanikos sode (Kairėnuose) kolekcija pradėta kaupti 1992 m., kai buvo įkurtas tuometinis Gėlininkystės skyrius.

TRADICINĖ VILKDALGIŲ KLASIFIKACIJA

(MATHEW, PAGRĮSTA LAWRENCE, RODIONENKO & TAYLOR)

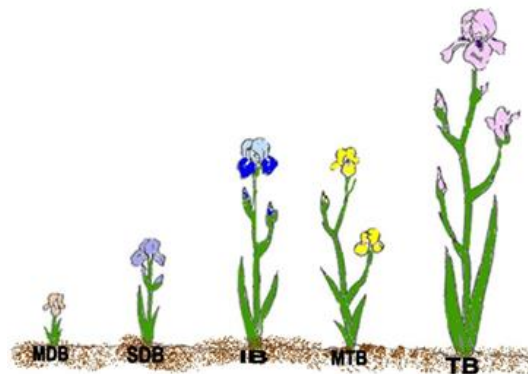
VILKDALGIŲ KLASIFIKACIJA

Pagal 1981 metų G. Rodionenkos modifikuotą sodinę vilkdalgių klasifikaciją, jie suskirstyti į 10 grupių. Kitų botanikų nuomone, vilkdalgiai skirstomi į 12 grupių.

Požymiai		
Barzdos buvimas-nebuvimas	Pagal žiedų spalvą	Augalo aukštis
	S – Self	MDB – Miniature Dwarf Bearded;
BE – barzdotasis	B – Bicolor	SDB – Standard Dwarf Bearded
NO – bebarzdis	BL – Blend	IB – Intermediate Bearded
	BC – Broken Colors	MTB – Miniature Tall Bearded;
	P – Plicata	TB – Tall bearded

VILKDALGIŲ KLASIFIKACIJA

- **MDB** (Miniature Dwarf Bearded) – miniatiūriniai nykštukiniai barzdotieji. Pražysta pirmieji. Žydinčių augalų aukštis – iki 25 cm.
- **SDB** (Standart Dwarf Bearded) – standartiniai nykštukiniai barzdotieji. Žydi gegužės pirmoje pusėje. Aukštis 25–37 cm.
- **IB** (Intermediate Bearded) – tarpsezoniniai barzdotieji. Žydi antroje gegužės pusėje – birželio pradžioje. Aukštis 37 – 70 cm.
- **MTB** (Miniature Tali Bearded) – miniatiūriniai aukštaūgiai barzdotieji. Žydi birželio mėnesį. Aukštis 37–70 cm. Žiedų skersmuo 5–7,5 cm.
- **TB** (Tali Bearded) – standartiniai aukštaūgiai barzdotieji. Jie žydi nuo birželio pradžios iki pabaigos. Aukštis – daugiau kaip 70 cm.
- **Self** – vienspalviai. Jų labai daug;
- **Bicolor** – dviejų skirtingų spalvų vilkdalgių grupė. Ji dabar skirstoma į pogrupius:
 - **Plicata** – žiedlapiai šviesios spalvos, juos lyg juostelės juosia tamsesnės spalvos apvadai;
 - **Broken Colors** – žiedai margi, raibi, dryžuoti. Augalai iš pirmo žvilgsnio primena virusine liga sergančias tulpes, bet jie nėra užsikrėtę virusu.
 - **Blend** – kelių spalvų mišinys, iš kurių viena visada būna geltona.

VILKDALGIŲ VERTĖ

- Tai daugiamečiai augalai, kurių nereikia kasmet iškasti ir sandėliuoti; jie žiemoja dirvoje;
- palyginti lengvai auginami;
- jų žiedų spalvos (formos) labai įvairios.

Iris 'Fall Symphony'

VUBS VILKDALGIAI

Iris 'Walhalla'

Iris 'Sunny Dawn'

Iris 'Believe in Magic'

PRESBIO MEMORIALINIS VILKDALGIŲ SODAS NAUJAJAME DŽERSYJE, JAV.

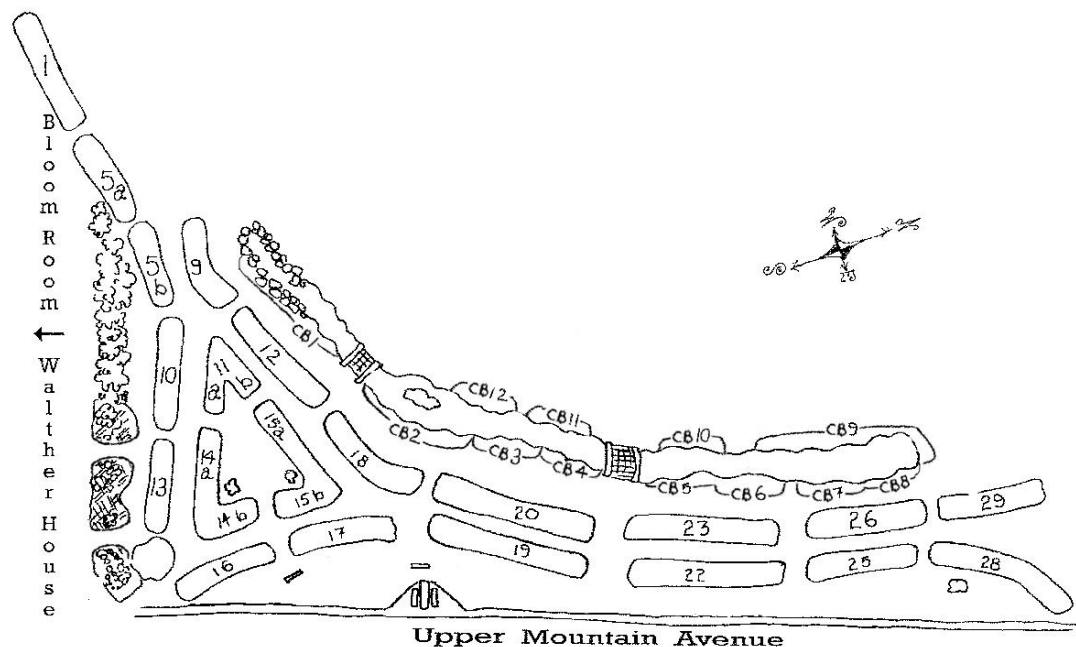

<https://www.essexcountyparks.org/parks/presby-memorial-iris-gardens/calendar/family-garden-party-at-the-essex-county-presby-memorial-iris-gardens>

apie 3000 veislių

PRESBIO MEMORIALINIS VILKDALGIŲ SODAS NAUJAJAME DŽERSYJE, JAV.

Vilkdalgų išsidėstymo planas

https://www.essexcountyparks.org/_media/_data/EssexLocation/PRESBY-GARDEN-MAP.jpg

PRUHONICE PARKAS, ČEKIJA

apie 2150 veislių

https://www.irisparadise.com/Iris/en/irissammlungen_en.htm

PRUHONICE PARKAS, ČEKIJA

https://www.irisparadise.com/Iris/en/irissammlungen_en.htm

MERIAN GARDENS BRUEGLINGEN, BAZELIS, ŠVEICARIJA

apie 2000 barzdotųjų vilkdalgių veislių

https://www.irisparadise.com/Iris/en/irissammlungen_en.htm

MERIAN GARDENS BRUEGLINGEN, BAZELIS, ŠVEICARIJA

<https://www.gettyimages.co.uk/detail/news-photo/iris-parc-floral-de-la-source-orleans-france-news-photo/947779184>

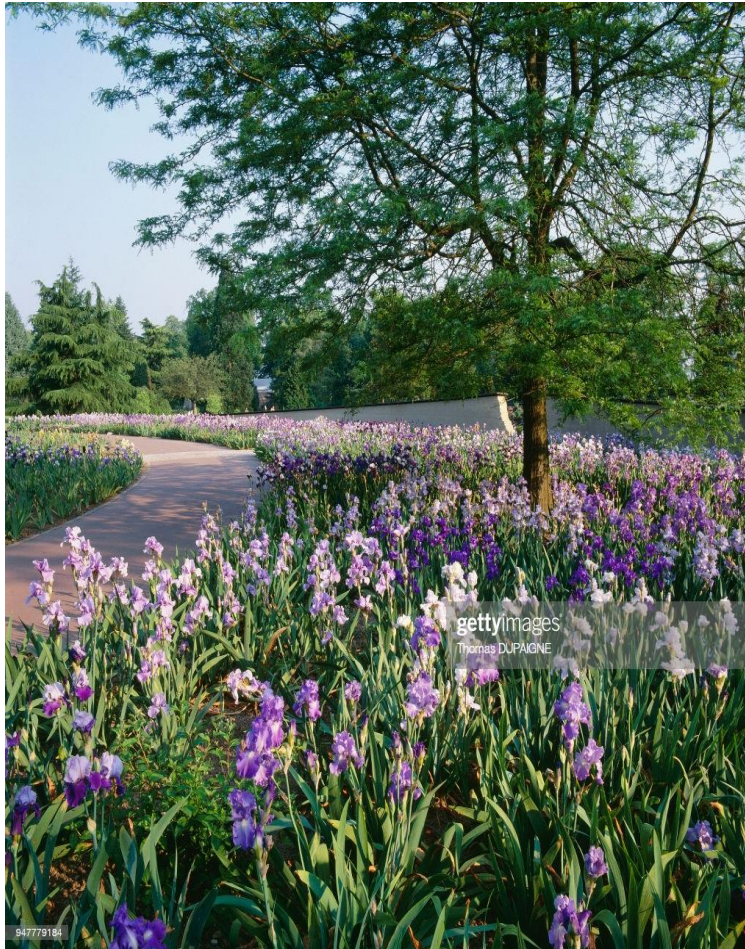
PARC FLORAL DE LA SOURCE, ORLEANAS, PRANCŪZIJA

<http://jardinoscope.canalblog.com/archives/2007/05/10/4906907.html>

apie 1000 barzdotųjų vilkdalgių veislių

PARC FLORAL DE LA SOURCE, ORLEANS, FRANCŪZIJA

<https://www.gettyimages.co.uk/detail/news-photo/iris-parc-floral-de-la-source-orleans-france-news-photo/947779184>

GIARDINO DELL'IRIS, FLORENCIJA, ITALIJA

<https://www.dimoredeicherubini.it/it/giardino-delliris-firenze/>

apie 1500 barzdotųjų vilkdalgių veislių

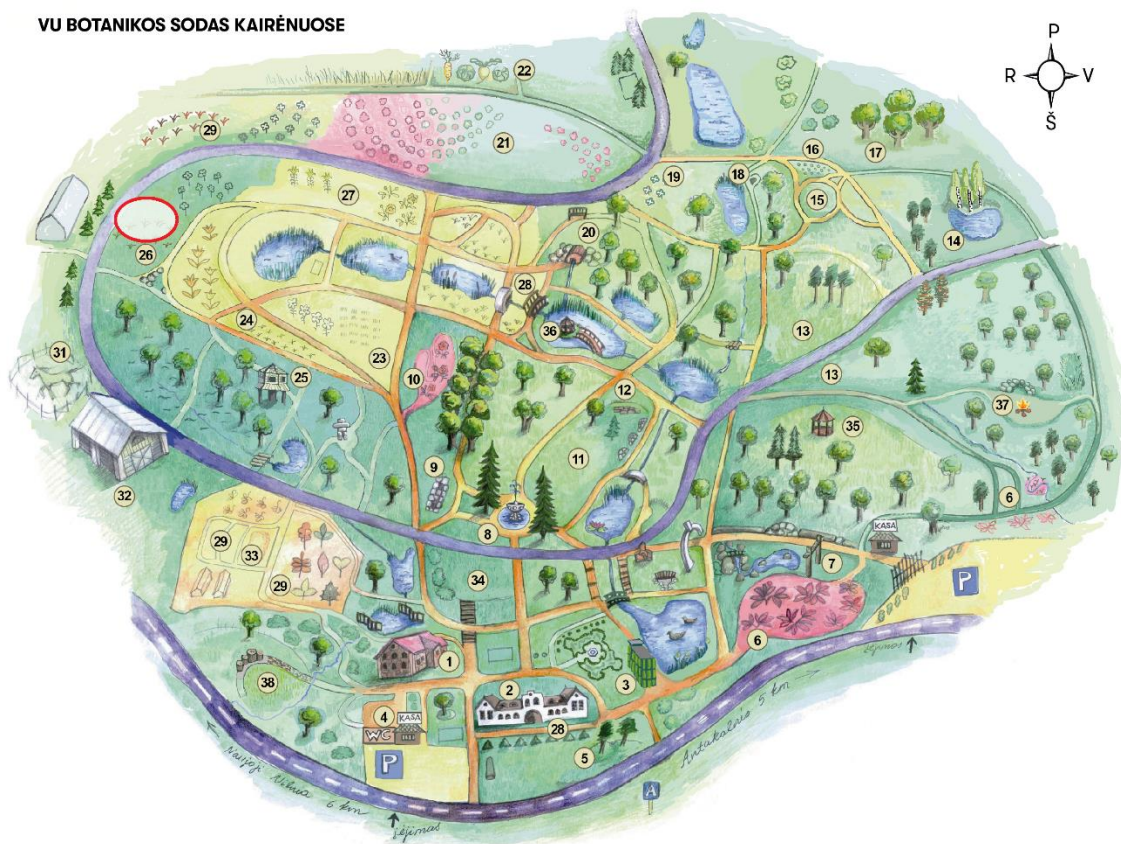
<https://i2.wp.com/www.withinflorence.com/wp-content/uploads/2018/05/Iris13-low.jpg>

GIARDINO DELL'IRIS, FLORENCIJA, ITALIJA

KOLEKCIJA VUBS KAIRĒNUOSE (PERSODINTA 2020 M.)

VIETA VUBS KAIRĖNUOSE

Verta apsilankyti
gegužės–birželio
mėnesiais.

1. Informacinis centras ir kavinė, buvęs dvaro malūnas, XIX a.	13. Magnolijų slėnis	26. Vilkdalgiai
2. Muziejus, buvusios dvaro arklidės, XIX a.	14. Viduržemio jūra	27. Lelijos
3. Administracija, apžvalgos aikštelė	15. Europos Sąjungos žiedas	28. Viendienės
4. Kasa, WC	16. Bijūnų aukštuma	29. Dendrologinės kolekcijos
5. IV–VII a. kapinynas	17. VU qžuolynas	30. Didysis šiltnamio
6. Rododendrynas	18. Akmenynas	31. Žirgynas
7. Japoniškas sodas	19. Jurginų kalnelis	32. Buvęs dvaro kluonas, XIX a.
8. Senojo dvaro fontanas	20. Šaltinėlis	33. Prieskoniniai ir aromatiniai augalai
9. Antrųjų dvaro rūmų pamatai, XIX a.	21. Alyvos ir dekoratyvinės obelys	34. Svečių pieva
10. Rožynas	22. Močiutės daržas	35. Pavėsinė „Ant kalno“
11. Kairėnų dvaro parkas	23. Žolinių dekoratyvių augalų kolekcijos	36. Pavėsinė saloje
12. Pirmųjų dvaro rūmų vieta, XVI–XVII a.	24. Alpiniai augalai	37. Piknikų aikštė
	25. Gruntų valantys augalai ir GVT pavėsinė	38. Basakojų takas

KOLEKCIJOS SIEKINIAI

1. Siekiama surinkti po 3 veisles, reprezentuojančias 50 pasirinktų požymių derinių. Šiuo metu kolekciijoje 213 veislių, atstovaujančių 32 požymių derinius.
2. Siekiama ir surinkta 71 rūšis, reprezentuojanti genties įvairovę.
3. Šiuo metu kolekciijoje yra 14 veislių įrašytų į Lietuvos augalų genetinių išteklių sąrašus ir 33 veislės, kurios nėra registruotos. Planuojama šią kolekcijos dalį papildyti dar 34 lietuviškomis veislėmis.

Botanikos sodas

Lina Galinskaitė
Vilniaus universiteto botanikos sodas
Kairėnų 43, LT-10239 Vilnius
+370 5 219 3133
lina.galinskaite@bs.vu.lt